

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

FAKULTA BEZPEČNOSTNĚ PRÁVNÍ

Katedra kriminalistiky

**Metodika vyšetřování organizované
kriminality**

Bakalářská práce

Methodology of investigating organized crime

Bachelor work

VEDOUCÍ PRÁCE

Mgr. Jiří Vávra

AUTOR PRÁCE

Lukáš Klos

PRAHA

2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce na téma „Metodika vyšetřování organizované kriminality“ je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Červeném Újezdu dne 11. 03. 2022

.....

Lukáš Klos

Poděkování

Tímto bych chtěl upřímně poděkovat vedoucímu své bakalářské práce panu Mgr. Jiřímu Vávrovi za vstřícnost, ochotu a věnovaný čas při poskytování cenných rad, které mi pomohly při zpracování této práce. Dále své rodině za trpělivost a pochopení.

Anotace

Předmětem této bakalářské práce je metodika vyšetřování organizované kriminality, nikoliv v její obecné rovině, ale ve formě páchaní úvěrových podvodů. V první, teoretické části je definován pojem organizovaného zločinu. Je zde popsán jeho vývoj na území České republiky od 90. let 20. století až do doby současné. Dále jsou zde uvedeny právní předpisy, které upravují problematiku na úseku organizovaného zločinu. Ve druhé, praktické části je, po zúžení tématu vůči konkrétní formě kriminality, rozpracována metodika konkrétní formy organizované trestné činnosti na úseku úvěrových podvodů. Takto zpracovaná metodika je samostatným cílem práce.

Klíčová slova

Organizovaný zločin, vývoj organizovaného zločinu, právní předpisy, organizovaná úvěrová trestná činnost, metodika vyšetřování

Annotation

The subject of this bachelor thesis is the methodology of investigating organized crime, not in its general level, but in the form of committing credit fraud. The first, theoretical part defines the concept of organized crime. It describes its development in the Czech Republic from the 1990s to the present. Furthermore, there are legal regulations that regulate the issue of organized crime. In the second, practical part, after narrowing the topic to a specific form of crime, the methodology of a specific form of organized crime in the field of credit fraud is developed. The methodology developed in this way is an independent goal of the work.

KEY WORDS

Organized crime, development of organized crime, legal regulations, organized credit crime, investigation methodology

Obsah

Úvod	8
1. Organizovaný zločin	10
1.1 Pojem organizovaného zločinu	10
1.2 Vznik a vývoj organizovaného zločinu v České republice	11
1.3 Současné formy organizovaného zločinu	12
2. Právní předpisy na úseku boje s organizovaným zločinem	15
2.1 Právní nástroje České republiky	15
2.2 Neprávní nástroje	16
3. Metodika vyšetřování	17
3.1 Vyšetřování	17
3.2 Metodika vyšetřování	18
3.3 Metodika vyšetřování organizované kriminality	18
3.4 Organizovaná kriminalita z hlediska kriminalistiky	19
3.5 Dělení organizované kriminality	21
3.6 Pachatel organizovaného zločinu	22
3.7 Zájem ohrožený organizovaným zločinem	22
3.8 Vymezení k určité formě organizované kriminality	23
4. Metodika vyšetřování vybrané formy organizované kriminality - úvěrové podvody	25
4.1 Organizovaná kriminalita a úvěrové podvody	25
4.2 Kriminalistická charakteristika úvěrového podvodu	26
4.2.1 Údaje nepravdivé nebo hrubě zkreslené, podstatné údaje zamlčené	28
4.2.2 Pachatel úvěrového podvodu	28

4.2.3 Typické stopy organizované úvěrové trestné činnosti	30
4.2.3.1 Materiální stopy	30
4.2.3.2 Paměťové stopy	31
4.3 Typické vyšetřovací situace	32
4.3.1 Úvěr byl sjednán na falešně vytvořený osobní doklad neexistující osoby a následně došlo k vyplacení úvěru ve prospěch bankovního účtu existující osoby	32
4.3.2 Úvěr byl sjednán pro vysokou částku za účelem obchodu, na osobní doklady neexistující osoby či fiktivně vytvořené společnosti s následným vyplacením ve prospěch zahraničního bankovního účtu neexistující osoby	34
4.3.3 Úvěr byl sjednán na základě podvodné obchodní činnosti	36
4.3.4 Úvěr byl sjednán za účelem falešné investice	37
4.4 Zvláštnosti předmětu vyšetřování	39
4.5 Podněty k vyšetřování	39
4.5.1 Oznámení o podezření ze spáchání úvěrového podvodu od poškozeného subjektu	39
4.5.2 Oznámení o podezření ze spáchání úvěrového podvodu od Finančního analytického úřadu	40
4.5.3 Zahájení vyšetřování na základě výsledků operativně pátrací činnosti policie	42
4.6 Typické počáteční úkony a jejich zvláštnosti	42
4.7 Vytyčování vyšetřovacích verzí a plánování vyšetřování	44
4.8 Zvláštnosti následných úkonů	45
4.8.1 Výslech obviněných	45
4.8.2 Výslech svědků	46
4.8.3 Prohlídky	46

4.8.4 Expertizy.....	47
4.8.5 Zajištění výnosů z trestné činnosti.....	47
4.9 Spolupráce s veřejností a kriminalistická prevence	47
Závěr.....	49
Seznam použité literatury	51
Seznam použitých obrázků.....	53
Seznam použitých grafů	54
Seznam použitých zkratek	55

Úvod

Pro potřeby této bakalářské práce je organizovaná kriminalita chápána jako takové protiprávní jednání, které je společným dlouhodobým jednáním nejméně tří osob, s generací velkého finančního zisku, existující po delší časový úsek, s cílem proniknutí do hospodářských, ekonomických, případně politických struktur státu, za účelem získání moci. Pod pojmem organizované kriminality chápeme jednání organizovaných skupin, zločineckých skupin a taktéž kriminální jednání mající přesah do nejvyššího stupně organizované kriminality, kterou představuje organizovaný zločin.

Téma této bakalářské práce jsem si vybral z důvodu, že mě pojem organizované kriminality a organizovaného zločinu zajímá. Pracuji jako policista. Jsem služebně zařazen na pozici vyšetřovatele Služby kriminální policie a vyšetřování Obvodního ředitelství policie Praha II. Na své pracovní pozici se v čím dál větší míře setkávám s trestnými činy, které, byť některé jen částečně, naplňují znaky organizovaného zločinu.

Organizovaný zločin představuje obrovské riziko pro moderní společnost. V jeho současné podobě představuje závažné nebezpečí jak pro samotný právní systém státu, tak pro ekonomiku státu a jeho běžné občany.

Organizovaný zločin existuje na světě prakticky od existence prvních civilizací. Na našem území nastává jeho pravý rozmach až v porevolučních 90. letech 20. století.

Za dobu své existence se organizovaný zločin vyvíjí. Pružně reaguje na vývoj moderních technologií. Tyto technologie využívá k dosažení svých cílů. V současné době pachatelé organizovaného zločinu upouští od původních forem, zejména na úseku obecné kriminality – trestná činnost na úseku vozidel, vydírání, vražd a podobně.¹

Organizovaný zločin se v současné době přesouvá spíše do sféry hospodářské kriminality, zejména na úseku podvodů spojených s bankovníctvím. Tento vývoj

¹ SCHEINOST, Miroslav et al. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2019* Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2020. ISBN 978-80-7338-187-5.

je dán jak současnou dobou, tak vývojem moderních technologií. Pachatelům v dnešní době prakticky stačí základní výpočetní zařízení, se kterým mohou zločin páchat.

Zejména úvěrové podvody v tomto směru zaznamenávají vysoký rozmach. Jedná se o takový druh organizované kriminality, který na našem území v posledních dvou letech získává dominantní postavení jako druh organizované kriminality určené ke generování zisku. Tento druh organizované kriminality generuje pachatelům velké finanční zisky. Tyto zisky jsou následně užívány k financování další trestné činnosti, zejména trestné činnosti na úseku korupce, organizované prostituce a nelegálního prodeje drog.

Byť se jedná o celkem závažnou formu kriminality, bezpochyby ohrožující ekonomickou a hospodářskou strukturu státu, není jí věnována patřičná pozornost. Ba naopak, tento druh kriminality je často veřejností bagatelizován jako méně závažný druh kriminality. Taktéž veřejnost je vůči tomuto druhu kriminality méně citlivá, neboť se jedná o takový druh kriminality, který přímo neohrožuje jednotlivce a veřejnost.

V praktické části této práce není řešena metodika vyšetřování organizované kriminality v její obecné formě. Práce je zaměřena na metodiku vyšetřování vybraného druhu organizované kriminality, konkrétně na organizovanou trestnou činnost úvěrových podvodů.

Jedná se o nově nastupující trend v oblasti organizované kriminality, jemuž není věnována dostatečná pozornost. Ačkoliv se jedná o kriminalitu, dle mého soudu, závažnou, tak do dnešní doby nebyla zpracována metodika vyšetřování právě tohoto druhu kriminality.

Samotným cílem práce je zpracování metodiky vyšetřování organizované úvěrové trestné činnosti. Takto zpracovaná metodika následně může najít užitku jak u kriminalistů, kteří se vyšetřováním tohoto druhu kriminality zabývají, tak může být užita pro činnost pracovníků bankovního sektoru.

1. Organizovaný zločin

Současný svět s sebou přináší řadu rizik. K nejvýznamnějším patří právě organizovaný zločin. Organizovaný zločin, ve své současné podobě, představuje značné riziko pro státní i soukromý sektor. Taktéž představuje závažné riziko pro samotný právní systém státu. Nebezpečný je také pro oblast ekonomie a politiky.

1.1 Pojem organizovaného zločinu

Nabízí se však otázka, jaký druh jednání si pod pojmem organizovaného zločinu představit? Samotný pojem organizovaného zločinu je těžké přesně definovat. Do současné doby nedošlo k sjednocení názoru na jeho jednoznačnou definici, a každý si tedy tento pojem vykládá po svém.

Policie České republiky definuje „*organizovaný zločin jako druh skupinové trestné činnosti páchané organizovanou zločineckou skupinou nebo zločineckou organizací. Tyto skupiny a organizace mají většinou vícestupňovou vertikální organizační strukturu a je pro ně typické soustavné páchání koordinované závažné trestné činnosti.*“²

Definici organizovaného zločinu dále můžeme nalézt v Úmluvě OSN proti národnímu organizovanému zločinu: „*Skupina organizovaného zločinu znamená strukturovanou skupinu tří a více osob existující po určité časové období a jednající ve vzájemné dohodě za účelem spáchání jednoho či více závažných trestných činů či trestných činů stanovených v souladu s touto Konvencí za účelem získání přímého či nepřímého finančního či jiného hmotného prospěchu.*“³

Samotnou definici organizovaného zločinu můžeme najít taktéž v odborné literatuře, která definuje organizovaný zločin jako: „*Skupinu nejméně tří osob s pevnou organizační strukturou, hierarchií a dělbou činností zaměřenou na páchání závažné úmyslné trestné činnosti a na tvorbu zisku, zpravidla*

² Policie České republiky: *Co je organizovaný zločin* [online]. [cit. 07.02.2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/co-je-organizovany-zlocin.aspx>

³ SCHEINOST, Miroslav. *Konvence OSN a další dokumenty k organizovanému zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. Prameny (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-86008-91-6.

propojené do zahraniční, která cíleně proniká do hospodářských, ekonomických a politických struktur státu.“⁴

Rozpracováním shora uvedených definic je možno stanovit obecnou definici organizovaného zločinu: Organizovaný zločin je takový druh kriminality, která je páchána organizovanou skupinou nejméně tří spolu spolupracujících osob, s jasným rozdělením rolí a strukturou, jež páchá danou trestnou činnost s cílem získat sobě finančního či jiného hmotného prospěchu, za účelem proniknutí do hospodářských, ekonomických a politických struktur státu.

Z takto obecné definice bude v následující části této práce vycházeno.

1.2 Vznik a vývoj organizovaného zločinu v České republice

Zárodky organizovaného zločinu se na našem území začaly objevovat v 80. letech 20. století, ve formě nelegálních směnárníků, kteří byli označováni za tzv. „veksláky“.

Organizovaný zločin je s Českou republikou nejvíce spojen v souvislosti s porevolučním vývojem 90. let. V té době dochází na našem území k přeměně vlastnických vztahů. Jsou otvírány státní hranice a je uvolňována ekonomika. V důsledku toho na našem území vzniká živná půda jak pro pronikání organizovaného zločinu ze zahraničí, tak i pro vytvoření domácích zločineckých struktur. Právní systém státu doznává významných změn. Dochází k reorganizaci justičního, policejního a správního aparátu. Tato reorganizace probíhá prakticky za pochodu. V této době pronikají na naše území zahraniční zločinecké organizace, pocházející převážně z území států východní Evropy a z bývalých států SSSR. Česká republika se stává, díky své poloze, převážně tranzitní zemí pro přepravu některých druhů nelegálního zboží, jako jsou drogy a zbraně, a také pro obchod s lidmi. V dané době byla pro naše území typická organizovaná trestná činnost ve formě výroby, pašování a distribuce drog, dále

⁴ KONRÁD, Zdeněk et al. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4.

nelegální migrace osob, auto kriminalita, vydírání, provozování prostituce a krádeže uměleckých památek.⁵

Organizovaný zločin se na našem území v průběhu doby transformuje. V současné době organizovaný zločin opouští stereotyp násilí a vydírání a využívá moderních technologií, díky kterým se transformuje do kybernetického světa. Tato transformace umožňuje pachatelům vést jejich protiprávní jednání cíleně a účelněji s vidinou snadnějšího zisku s přítomností co nejnižšího rizika odhalení a námahy. Do popředí se dostává zejména trestná činnost hospodářského charakteru – podvody, praní špinavých peněz a úvěrové podvody.

1.3 Současné formy organizovaného zločinu

Organizovaný zločin se od 90. let 20. století na našem území značně vyvinul. Jak již bylo uvedeno v předchozí podkapitole, prvotně měl na našem území organizovaný zločin podobu převážně v páchání auto kriminality, výrobě, pašování a distribuci drog, vydírání a podobně.

Jednalo se o takový druh organizovaného zločinu, který s sebou nesl značnou míru rizika v podobě odhalení.

Vlivem rozmachu moderních technologií, zejména mobilních a počítačových sítí, získává organizovaný zločin nových možností. Pachatelé organizovaného zločinu rychle zareagovali na vývoj moderních technologií a tyto technologie začali užívat ve svůj prospěch.

V současné době lze organizovaný zločin najít ve světě v jeho klasické podobě, příkladově ve formě výroby, pašování a distribuce drog. I do takto příkladově uvedené formy organizovaného zločinu byly již pachateli zakomponovány moderní prvky. Například zásilka drog je před svým odesláním opatřena sledovacím zařízením vysílajícím signál GPS. Díky tomu může pachatel a taktéž

⁵ CEJP, Martin. *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-105-9.

příjemce sledovat její pohyb kdekoli na světě v reálném čase, prakticky z jakéhokoliv místa na zemi.

Část organizovaného zločinu se však přesunula do kybernetického světa. Pachatelé využívají zejména sofistikované počítačové programy. Těmito programy napadají systémy ostatních uživatelů či vedou cílené kybernetické útoky vůči nadnárodním korporacím, někdy přímo vůči celým státům.

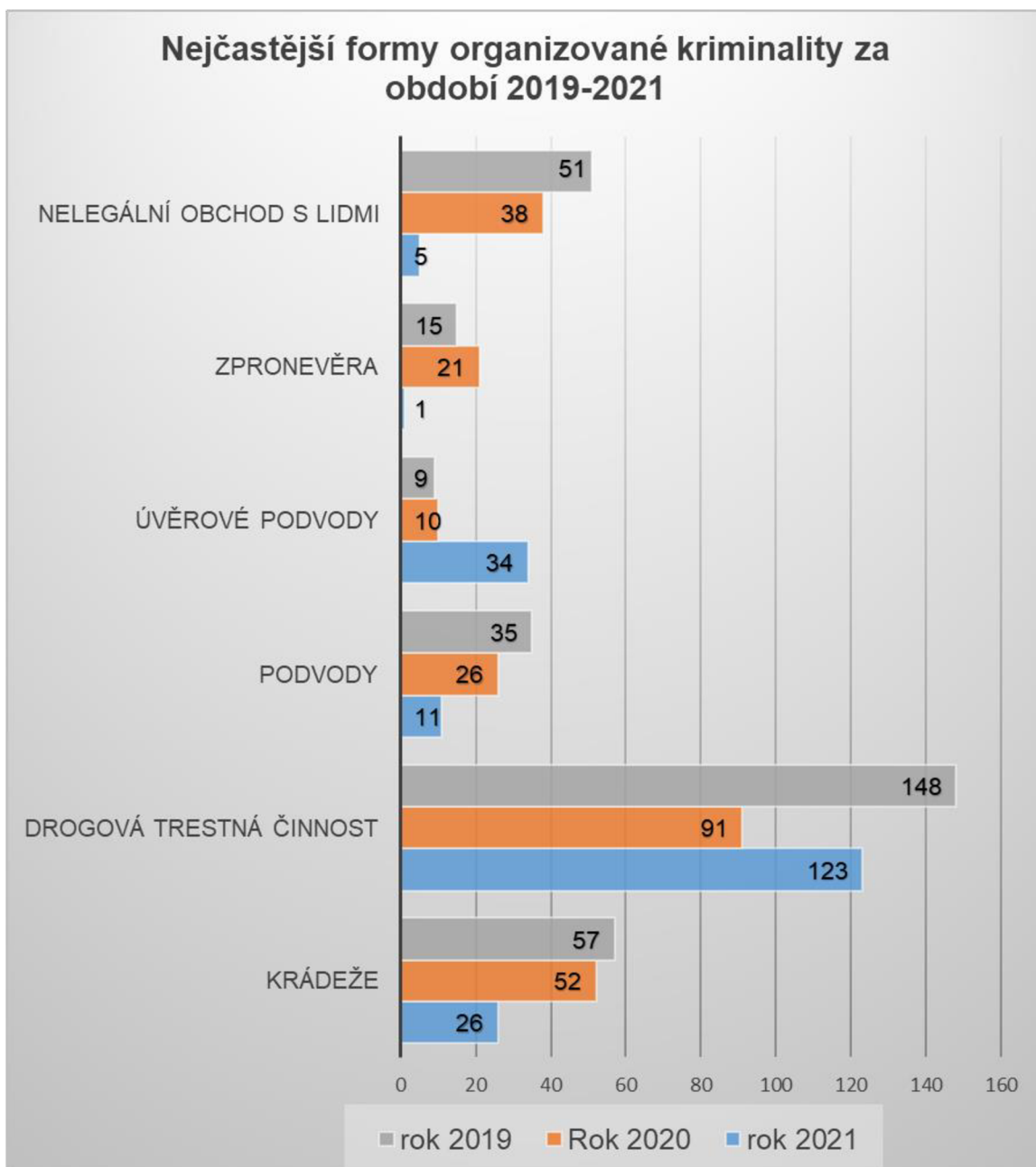
V současné době však dochází k masivnímu rozšíření jiné formy organizovaného zločinu. Konkrétně se jedná o organizovaný zločin páchaný na úseku bankovní kriminality.

Prvotně má takto páchaná trestná činnost podobu tzv. spoofingu. Jedná se o podvodnou metodu, při které se pachatel maskuje za pravé telefonní číslo popřípadě e-mailovou adresu bankovní společnosti. Pachatel jedná s cílem získat od poškozeného citlivé informace k jeho bankovním produktům.

Druhou formu bankovní kriminality, která v současné době na našem území zaznamenává značný rozmach, je organizovaná trestná činnost na úseku úvěrových podvodů. Jedná se o takovou formu organizované kriminality, která vykazuje menší organizační a časovou náročnost oproti shora uvedenému spoofingu.

Tento druh organizované kriminality na našem území, zejména v posledních dvou letech, zaznamenal značný rozmach. Tento rozmach je dán vznikem příznivé situace, která na bankovním trhu vznikla nástupem virové pandemie covid-19. V důsledku této pandemie byly značně utlumeny ekonomické procesy státu. Bankovní společnosti na toto reagovaly snížením úrokových sazeb a podmínek pro získání jednotlivých úvěrů. Toto jednání bankovních společností vedlo fakticky k tomu, že lidé mohli čerpat mnohonásobně vyšší úvěry než před začátkem pandemie.

Právě této skutečnosti využili pachatelé organizované kriminality, kteří přesunuli míru svého páchaní právě na organizovanou úvěrovou trestnou činnost, která jim umožnila generovat velké finanční zisky.

Graf č. 1 – Nejčastější formy organizované kriminality za období 2019 – 2021 ⁶

⁶ Policejní prezidium České republiky: *Neveřejné statistiky organizované kriminality*

2. Právní předpisy na úseku boje s organizovaným zločinem

Aby mohlo být dosaženo co největší účinnosti při boji s organizovaným zločinem, je třeba upravit postup příslušných orgánů na tomto úseku tak, aby tyto orgány mohly při vzájemném boji a potlačování organizovaného zločinu spolu řádně spolupracovat a pružně reagovat na nové formy organizovaného zločinu.

Tento postup je upraven jak právními předpisy České republiky, tak obecnými doporučeními vydávanými orgány, které se problematikou organizovaného zločinu zabývají.

2.1 Právní nástroje České republiky

V rámci právního systému České republiky tyto prostředky představují jednotlivé zákony. Tyto zákony lze rozdělit do hmotněprávních a procesněprávních předpisů, dle jejich obsahu a povahy.

Hmotněprávní předpis představuje převážně zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Tento zákon právně vymezuje jednotlivé formy trestných činů, které jsou dle tohoto zákona trestné. Tento zákon v § 129 definuje pojem organizovaná zločinecká skupina: *„Organizovaná zločinecká skupina je společenstvím nejméně tří trestně odpovědných osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, které je zaměřeno na soustavné páchaní úmyslné trestné činnosti.“*⁷

Tento zákon dále v § 361 definuje skutkovou podstatu trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině. V tomto smyslu považuje tento zákon za trestné založení organizované skupiny, účast na její činnosti, případně její podporu.

Procesněprávní předpis je zastoupen zákonem č. 141/1961 Sb., trestní řád. Tento zákon zejména vymezuje jednotlivé procesní instituty, které jsou při vyšetřování organizovaného zločinu užívány. Jedná se o takové instituty, jimiž je omezována osobní svoboda pachatele, ať už ve formě jeho zadržení či umístění jeho osoby do vazby. Dále se jedná o procesní instituty na úseku

⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v posledním znění

zajištění majetku pocházejícího z trestné činnosti pachatele, případně zajištění náhradní hodnoty a sledování osob a věcí. Upravuje užití operativně pátracích prostředků, které mají při vyšetřování organizovaného zločinu vysokou informační hodnotu.

V rámci potírání organizované kriminality je užíváno více právních předpisů. Mezi nejvýznamnější patří zejména zákon č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti. Tento zákon je uplatňován zejména v boji proti finanční kriminalitě. Stanoví povinnost, že každá platba přesahující částku ve výši 270 000 Kč musí být učiněna bezhotovostně.

Účinným zákonem je taktéž zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením, který umožňuje poskytnout svědku ochranu.

2.2 Neprávní nástroje

Vedle právních nástrojů užívaných při boji proti organizovanému zločinu existují taktéž opatření, která nejsou právně závazná. Jedná se o opatření, která mají doporučující charakter při boji proti organizovanému zločinu. Jsou to materiály Policie České republiky, zpravodajských služeb, Ministerstva vnitra a dalších subjektů.

Takovýmto nejvýznamnějším dokumentem je Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023 (dále jen „Koncepce“). Tato Koncepce *„byla zpracována na základě usnesení vlády České republiky č. 919 ze dne 12. listopadu 2014 a navazuje na Koncepti boje proti organizovanému zločinu na období let 2015–2017 a předcházející obdobné materiály.“*⁸

Tato Koncepce identifikuje hlavní problematické oblasti na úseku boje proti organizovanému zločinu a stanoví akční dvouleté plány, které mají přispět k boji s organizovaným zločinem.

⁸ Ministerstvo vnitra České republiky: *Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023* [online]. [cit. 12.02.2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

3. Metodika vyšetřování

3.1 Vyšetřování

Pojem vyšetřování lze definovat z pohledu trestního práva procesního a z pohledu kriminalistiky.

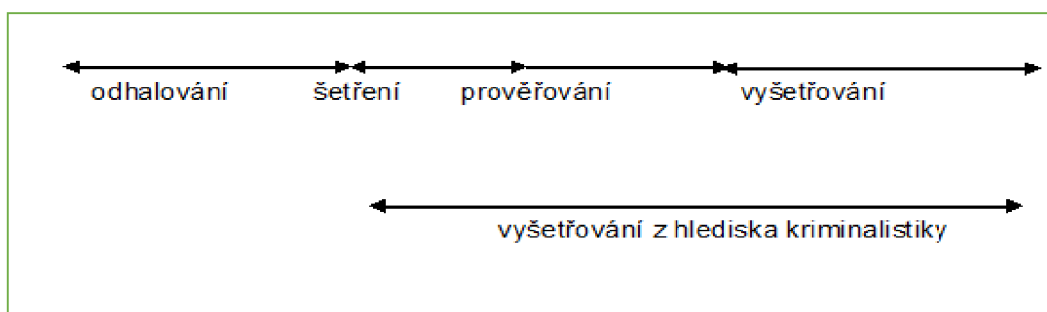
Z pohledu trestního práva procesního je vyšetřování chápáno jako úsek trestního řízení od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu a podobně. Trestní právo procesní staví mimo fázi vyšetřování fáze, které vyšetřování předchází – fázi šetření, která končí zahájením úkonů trestního řízení, a fázi prověřování, která naopak začíná zahájením úkonů trestního řízení a končí sdělením obvinění ze spáchání trestného činu určité osobě.

Obrázek č. 1 – Stádia trestního řízení⁹

Kriminalistika však chápe pojem vyšetřování šířeji. Z hlediska kriminalistiky se jedná o proces poznání trestného činu, který obsahuje fázi šetření, prověřování a vyšetřování trestného činu.

⁹ Vlastní tvorba

Obrázek č. 2 – Vyšetřování z hlediska kriminalistiky ¹⁰

Takto lze říci, že z hlediska kriminalistiky je vyšetřování chápáno jako ucelený celek poznávání trestného činu.

3.2 Metodika vyšetřování

„Metodikou vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů rozumíme uspořádané systémy poznatků o typových kriminalistických charakteristikách trestného činu, o zákonitostech vzniku, vyhledávání a zajišťování stop jednotlivých typů trestných činů, o vyšetřovacích situacích utvářejících se při vyšetřování, jakož i systém typových modelů činnosti kriminalistů v určitých etapách procesu poznání trestných činů.“¹¹

Výsledkem metodiky vyšetřování jsou metodiky vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Je však nutno uvést, že metodika nemá formu předem stanovené normy. Samotná metodika vyšetřování je souhrn obecných doporučení, jak při vyšetřování jednotlivých trestných činů postupovat. Toto je třeba brát v úvahu.

3.3 Metodika vyšetřování organizované kriminality

Organizovaná kriminalita není homogenní trestnou činností. Je páchána různorodými trestnými činy, které jsou uvedené v trestním zákoníku. Z této skutečnosti následně vychází samotná metodika vyšetřování

¹⁰ Vlastní tvorba

¹¹ KONRÁD, Zdeněk et al. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4.

organizované kriminality, která se liší v závislosti na charakteru konkrétně spáchaného trestného činu.

3.4 Organizovaná kriminalita z hlediska kriminalistiky

Jak již bylo uvedeno výše, organizovaná kriminalita není homogenní trestnou činností. Jedná se o takový druh kriminality, která je páchána různorodými trestnými činy.

Pro posouzení dané trestné činnosti jako organizované kriminality je třeba splnění některé z těchto podmínek:

- 1) Trestná činnost je spáchána nejméně dvěma osobami,
- 2) Trestná činnost je páchána ve spojení s organizovanou skupinou,
- 3) Pachatel páchá trestnou činnost jako člen organizované skupiny,
- 4) Jedná se o zločinecké spolčení.¹²

Jako další kritérium pro posouzení toho, zda se jedná o trestnou činnost organizované kriminality, je samotná míra organizovanosti. Organizovanost lze vyjádřit tímto třístupňovým systémem:

„Pro první nejnižší stupeň je typické, že organizovanost je patrná pouze uvnitř skupiny pachatelů, kteří se orientují pouze na omezený druh, zpravidla tzv. obecné kriminality. Jednotlivé kriminální skupiny nejsou mezi sebou propojeny a trestnou činností zaměřenou na určitou druhovou kategorizaci páchají s jistou mírou řemeslné specializace. Kriminální skupiny vznikají spontánně, v podstatě ad hoc.

Druhý stupeň organizovanosti je charakteristický propojováním jednotlivých skupin pachatelů a rozšiřování sféry působení v páchání trestné činnosti jak obecné, tak i hospodářské se zárodky tzv. úřední kriminality (trestné činnosti, za kterou se považuje zejména úplatkářství a korupce).

¹² KONRÁD, Zdeněk et al. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4.

*Třetí stupeň organizované kriminality je již typickým stupněm mafiánského pojetí. Jde o kvantitativně i kvalitativně nejvyšší stupeň organizované kriminality.*¹³

Samotná organizovaná kriminalita je taková kriminalita, která je páchána skupinou osob. Lze tedy uvést, že se jedná o skupinovou trestnou činnost, která je tedy páchána ve skupinách, organizacích či obdobných spolčeních. Převážně se jedná o tyto skupiny:

1) Příležitostná skupina:

Jedná se o skupinu, která vznikla nahodile, zpravidla v důsledku momentálně vzniklé příznivé situace pro páchání trestné činnosti. Trestná činnost není předem plánovaná. Skupina není nijak časově stálá, existuje pouze po omezeně krátkou dobu. Zpravidla se jedná o řádění fotbalových fanoušků.

2) Parta:

Jedná se o časově stálější skupinu. Skupina však primárně nevznikla pro páchání trestné činnosti, ale k uspokojení některých společenských zájmů. V tomto uskupení již lze nalézt určitou hierarchickou strukturu vedení, v čele s vůdcem. Zpravidla se jedná o trestnou činnost páchanou hnutím skinheads.

3) Organizovaná skupina:

Jedná se o takové uskupení osob, které vzniklo za účelem páchání konkrétního druhu trestné činnosti. Samotné páchání trestné činnosti je smyslem existence skupiny. V rámci skupiny je dána vysoká organizovanost s jasnou hierarchickou strukturou. Páchání trestné činnosti je předem velice pečlivě plánováno. Jednotliví členové skupiny mají jasně rozdělené a dané úkoly.

4) Zločinecká organizace:

Je to nejzávažnější forma skupinové kriminality. Činnost zločinecké organizace je chápána jako úmyslná a souvislá činnost nejméně tří osob, které páchají závažnou trestnou činnost se zaměřením na tvorbu zisku. Organizace má pevný

¹³ KONRÁD, Zdeněk et al. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4.

řád a jasnou organizační strukturu. Každý jedinec má zde svou speciální úlohu. Organizace proniká do obchodních, hospodářských a politických struktur, často s nadnárodním přesahem.

Na základě shora napsaných řádků lze vymezit definici organizované kriminality z hlediska kriminalistiky.

Organizovaná kriminalita je taková kriminalita, která je páchána organizovanou skupinou nejméně třech osob s jasnou hierarchií a jasnou dělbou činnosti. Je zaměřena na páchání závažné úmyslné trestné činnosti a na tvorbu zisku, která cíleně proniká do obchodních, hospodářských a politických struktur.

3.5 Dělení organizované kriminality

Organizovanou kriminalitu lze rozdělit, dle jejího typu, na kriminalitu určenou k tvorbě zisku a na kriminalitu určenou k realizaci zisku.

Organizovaná kriminalita určená k tvorbě zisku:

- 1) Drogová trestná činnost,
- 2) Organizovaná prostituce a hazard,
- 3) Krádeže a nelegální prodej motorových vozidel,
- 4) Nelegální obchod se zbraněmi a výbušninami,
- 5) Násilná kriminalita,
- 6) Hospodářská kriminalita,
- 7) Bankovní podvody.

Organizovaná kriminalita určená k realizaci zisku:

- 1) Legalizace zisku,
- 2) Pronikání do státní správy,
- 3) Nelegální získání politické moci,
- 4) Obstarávání státních a jiných zakázek.

Je nutno uvést, že formy organizované kriminality takto uvedené jsou fakticky typické formy organizované kriminality, s kterou se lze na našem území nejčastěji setkat.¹⁴

3.6 Pachatel organizovaného zločinu

Obecně je pachatele organizované trestné činnosti obtížné definovat. Tato skutečnost je dána zejména tím, že vlastnosti pachatele se liší trestnou činností, která je pachatelem páchána.

Při páchání násilné či obecné organizované trestné činnosti můžeme hovořit převážně o mužských pachatelích, s nižší formou vzdělání. Jedná se především o mladší muže, často se jedná o recidivisty. Ženy jsou jako pachatelky vedeny sporadicky, nejčastěji však ve formě spolupachatelů, podílejících se na trestné činnosti tak, že vylákají oběť na určité místo.

Opakem je organizovaná trestná činnost na úseku hospodářské kriminality. Pachatelé tohoto druhu kriminality jsou většinou starší muži, s již vyšší formou vzdělání a znalosti hospodářské a ekonomické situace v rámci daného území. Jedná se o osoby, které jsou schopny relativně dobře navazovat vztahy a získávat si důvěru jiných osob. Pro pachatele této trestné činnosti je typická jejich dosavadní trestní bezúhonnost. S ženskými pachateli se setkáváme sporadicky.

3.7 Zájem ohrožený organizovaný zločinem

Zájmy, které organizovaný zločin ohrožuje, jsou uvedeny v jeho samotné definici.

Organizovaná kriminalita, v rámci svého působení, ohrožuje zejména ekonomickou a hospodářskou situaci v rámci daného území. Často je samotný organizovaný zločin „prorostlý“ až do nejvyšších politických struktur daného státu.

Organizovaný zločin napadá tyto struktury zejména za účelem vysokého zisku a taktéž získání moci ve prospěch jednotlivých členů organizovaných

¹⁴ KONRÁD, Zdeněk et al. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4.

zločineckých skupin. Lze říct, že v naprosté většině případů nemá organizovaný zločin za cíl totální devastaci hospodářské soutěže, ekonomických či politických struktur států, neboť se jedná o takové jednání, které je ve faktickém rozporu s jeho činnostmi – tvorby vysokého zisku a získání moci.

Výjimku tvoří mezinárodní terorismus, který má v naprosté většině případů za cíl devastaci ekonomických, hospodářských i politických struktur daného státu.

3.8 Vymezení k určité formě organizované kriminality

Organizovaná kriminalita není homogenní trestnou činností. Při jejím vyšetřování se vychází z metodik vyšetřování, které byly vypracovány pro daný konkrétní druh trestné činnosti. Tyto metodiky jsou doplněny o speciální situace, které organizovaný zločin vytváří.

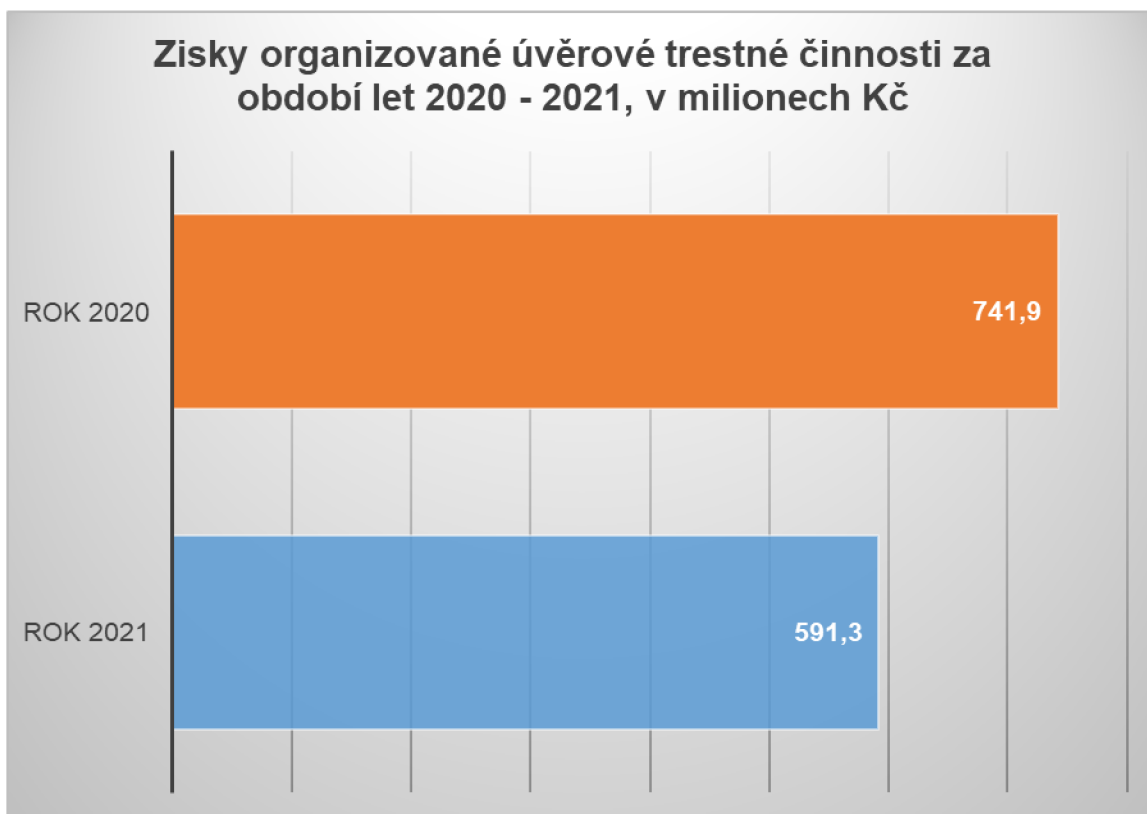
Pojmout uceleně metodiku vyšetřování organizovaného zločinu, v celé její šíři a žádoucí informační hloubce, přesahuje možnosti bakalářské práce.

Z těchto důvodů je pozornost zaměřena úžeji. Konkrétně na organizovanou kriminalitu páchanou na úseku úvěrových podvodů.

Úvěrové podvody jako takové nejsou tradiční formou organizované kriminality. Nicméně v posledních dvou letech se setkáváme s vysokým nárůstem právě tohoto druhu organizované kriminality.

Jedná se o takový druh kriminality, při které pachatelé užívají moderní výpočetní a technická zařízení pro tvorbu falešných dokladů. Jednotlivé zločinecké skupiny cíleně získávají vliv v rámci nadnárodních bankovních korporací. V těchto korporacích následně dosazují „své“ lidi na strategicky důležité pozice. Tito lidé jim následně, ať již dobrovolně či nedobrovolně, pomáhají realizovat a maskovat jejich rozsáhlou trestnou činnost. Pachatelé při páchání tohoto druhu trestné činnosti generují velké finanční zisky. Tyto zisky následně užívají k financování svých dalších nelegálních aktivit, zejména drogové trestné činnosti a korupce.

V současné podobě organizované kriminality na našem území získává dominantní postavení právě úvěrová trestná činnost jako forma organizované trestné činnosti určené k tvorbě zisku.

Graf č. 2 – Zisky organizované úvěrové trestné činnosti za období 2020 - 2021¹⁵

¹⁵ Policejní prezidium České republiky: *Neveřejné statistiky organizované kriminality*

4. Metodika vyšetřování vybrané formy organizované kriminality - úvěrové podvody

4.1 Organizovaná kriminalita a úvěrové podvody

Aby bylo možno považovat úvěrovou trestnou činnost za jeden z druhů organizované kriminality, je zapotřebí, aby byla tato protiprávní činnost spáchána společným úmyslným jednáním více osob. Z hlediska definic organizovaného zločinu se jedná o nejméně tři osoby. Dalším znakem je zisková aktivita, tedy generování vysokého finančního zisku ohrožujícího hospodářskou či ekonomickou strukturu státu. Právě naplnění těchto znaků odděluje tzv. běžné pachatele úvěrové trestné činnosti od těch pachatelů, kteří úvěrovou trestnou činnost páchají organizovaně, za užití moderních technologií s generováním velkého finančního zisku. Takto získanými prostředky jsou financovány další trestné činnosti organizované zločinecké skupiny.

Jednání tzv. běžných pachatelů úvěrové trestné činnosti se nevyznačuje dlouhodobostí a ani generováním nějakého velkého finančního zisku. Běžní pachatelé na základě dosud shromážděných poznatků páchají úvěrovou trestnou činnost fakticky jednorázově, bez úmyslu ji opakovat. V rámci tohoto jednání prakticky nejsou získány žádné finanční prostředky, kterými by mohla být ohrožena ekonomická či hospodářská situace v rámci daného území. Běžní pachatelé většinou generují takové zisky, které jim pomáhají umořit jejich aktuální špatnou finanční situaci či jim dopomáhají k zisku vytouženého zboží.

Pravým opakem tohoto jednání je úvěrová trestná činnost páchaná organizovanou skupinou. Úvěrová trestná činnost páchaná takovouto skupinou se již od počátku vyznačuje velice sofistikovaným a odborným jednáním.

Organizovaný zločin k úvěrové trestné činnosti může užívat cíleně vytvořené společnosti, s uměle vytvořeným účetnictvím. Do vedení takto vytvořených společností jsou dosazeny neexistující osoby. Těmto osobám jsou vytvořeny padělané osobní doklady, které běžným pozorováním prakticky nelze rozeznat od originálních dokladů. Prostřednictvím takto vytvořených subjektů následně pachatelé organizovaného zločinu podávají u velkých nadnárodních bankovních

korporací žádosti o úvěry v hodnotách desítek milionů korun. Tyto úvěry jsou požadovány k realizaci neexistujících obchodů.

Aby takto podané žádosti nebyly nápadné a bylo o ně „řádně postaráno“, tak organizovaný zločin využívá svého vlivu. Do bankovních korporací, na místa k tomu určená, dosazuje své vlastní lidi. Takto dosazení lidé se následně postarají o to, že úvěr projde řádně schvalovacím procesem a že je řádně vyplacen ve prospěch cíleně zřízených bankovních účtů.

Organizovaný zločin však v rámci svého vlivu v kontrolních a řídicích orgánech bankovních společností zachází ještě dále. Využívá korupce, případně prvků vydírání vůči cíleně vytipovaným osobám. Tyto osoby pak následně, ať již pro peněžní motiv či z donucení, umožní schválení jednotlivých úvěrů a jejich následné vyplacení.¹⁶

Takto získané finanční prostředky poté organizovaný zločin užívá k splnění svých dalších cílů, zejména k financování své další trestné činnosti, jako je nelegální obchod s drogami, nelegální obchod se zbraněmi, korupce a podobně.

Z hlediska organizovaného zločinu je tedy úvěrová trestná činnost pouze část protiprávního jednání, kterému nejčastěji předchází právě již uvedená korupce, vydírání a následuje další často mnohem závažnější trestná činnost.

4.2 Kriminologická charakteristika úvěrového podvodu

Úvěrový podvod je druhem podvodného jednání majetkové kriminality, řazené do oblasti hospodářské kriminality. Způsob spáchání trestného činu úvěrového podvodu je v zásadě velice variabilní.

Jednání, za které je nutno považovat úvěrový podvod, je detailně uvedeno v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, konkrétně v § 211 tohoto zákona:

¹⁶ Policie České republiky: *Spisový materiál č. j.: KRPA-353958/TČ-2019-001276*

„(1) Kdo při sjednávání úvěrové smlouvy nebo při čerpání úvěru uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

(2) Stejně bude potrestán, kdo bez souhlasu věřitele, v nikoli malém rozsahu, použije prostředky získané účelovým úvěrem na jiný než určený účel.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 a byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.

(4) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 větší škodu.

(5) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného, nebo

c) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

(6) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo

b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).

(7) Příprava je trestná.“¹⁷

Z tohoto zákonného ustanovení vyplývá, že úvěrovým podvodem se rozumí takové jednání, při kterém pachatel:

1) při sjednávání úvěrové smlouvy nebo při čerpání úvěru uvedl nepravdivé, nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí,

2) použije prostředky získané účelovým úvěrem na jiný než určený účel.

¹⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v posledním znění

4.2.1 Údaje nepravdivé nebo hrubě zkreslené, podstatné údaje zamlčené

Za údaje nepravdivé pro účely trestné činnosti úvěrových podvodů je nutno považovat takové informace, které vůbec neodpovídají realitě. Jedná se o takové skutečnosti, které jsou nezbytné pro poskytnutí úvěru nebo pro jeho čerpání.

V praxi se nejčastěji setkáváme s nepravdivými údaji ve formě pozměněných občanských průkazů, jimiž se pachatel vydává za jinou osobu. Dále tyto údaje mají podobu pozměněných výplatních pásek či výpisů z bankovních účtů, jimiž si pachatel cíleně navýší své příjmy. Doložení těchto materiálů je pro získání úvěru nezbytné. Z hlediska organizované kriminality se jedná zejména o neexistující obchodní smlouvy a falešná účetnictví.

Za hrubě zkreslené údaje je nutno považovat takové údaje, které mylně informují o důležitých skutečnostech, které jsou nezbytné pro získání úvěru. Nejčastěji se jedná o takové informace, jimiž je ve věřiteli vzbuzena důvěra v návratnost poskytnutého úvěru.

Jedná se zejména o účelně pozměněné výplatní pásky či fiktivní výše příjmu pachatele, popřípadě opět o fiktivně vytvořená účetnictví a falešné obchodní smlouvy.

Zamlčení podstatných údajů spočívá v zamlčení takových skutečností, které jsou rozhodné pro poskytnutí úvěru. Zejména se jedná o informace, které v případě, že by byly poskytovateli známy, mohly vést k získání úvěru v menším objemu či by vůbec úvěr nebyl poskytnut.

V praxi se jedná o takové jednání, jímž pachatel mění svou faktickou majetkovou situaci.

4.2.2 Pachatel úvěrového podvodu

Obecně lze za pachatele trestného činu úvěrového podvodu považovat osobu, jež má priznanou plnou právní subjektivitu, která je potřebná k získání úvěru. Takto může být tedy pachatelem pouze osoba starší osmnácti let, která je zcela svéprávná.

Typickým rysem pachatele úvěrového podvodu je jeho perfektní znalost schvalovacího procesu při poskytování úvěru konkrétního subjektu. Jedná se o osobu, které jsou známy potřebné náležitosti požadovaných písemností a jejich potřebný rozsah. Pachatel je schopný jedinec, který je velice výřečný, schopný navázat kontakty a vzbudit v druhé osobě důvěru. Jedná se převážně o starší muže, s vyšší mírou vzdělání.

Z hlediska organizované kriminality lze pachatele rozdělit do dvou skupin:

1) Vnější pachatelé

Jsou to ti pachatelé, kteří se nacházejí mimo struktury bankovní společnosti, u které je o úvěr požádáno. Jedná se o ty členy organizované zločinecké skupiny, kteří k spáchání úvěrové trestné činnosti opatřují potřebné materiály, od falešných dokladů až po fiktivní účetnictví. Dále se jedná o ty pachatele, kteří následně osobně fyzicky žádají o poskytnutí úvěrů a absolvují schvalovací proces.

2) Vnitřní pachatelé

Jsou to ti pachatelé, kteří jsou určitým způsobem spojeni se strukturou bankovní společnosti. Tyto pachatele lze rozdělit na:

a) pachatele dobrovolné

To jsou pachatelé, kteří byli organizovaným zločinem, na základě předchozí trestné činnosti, dosazeni na místa potřebná k získání úvěrů v rámci bankovní společnosti. Dále se může jednat o pachatele, které organizovaný zločin podplatil.

b) pachatele nedobrovolné

Jsou to ti pachatelé, kteří se nacházejí uvnitř bankovní společnosti. Zpravidla se jedná o stále zaměstnance. Jedná se o osoby, které jsou nějakým způsobem členy organizovaného zločinu vydírány, v důsledku čehož nedobrovolně spolupracují s organizovaným zločinem.

4.2.3 Typické stopy organizované úvěrové trestné činnosti

Typické stopy, které vznikají při páchání organizované trestné činnosti úvěrových podvodů, lze rozdělit dle běžného dělení kriminalistických stop na stopy materiální a stopy paměťové.

4.2.3.1 Materiální stopy

Materiální stopy jsou zejména zastoupeny v podobě dokumentů, které jsou pachateli v rámci úvěrového procesu předkládány. Tyto dokumenty je třeba zajistit vždy v originální podobě, neboť mohou obsahovat velké množství stop. Takto nalezené stopy mohou mít pro další vyšetřování velkou výpovědní hodnotu.

Na originálech zajištěných dokumentů mohou být následnou expertizou zjištěny další materiální stopy. Jedná se konkrétně o stopy daktyloskopické, tedy o otisky papilárních linií. Existence těchto stop je více než předpokládána. Je vycházeno z předpokladu, že pachatelé museli s dokumenty, před jejich předložením, manipulovat.

Daktyloskopické stopy na zajištěných materiálech jsou latentní, tedy neviditelné. Tyto stopy mohou být následně zviditelněné za užití speciálních metod.

Jako další typ stop, které na předložených materiálech mohou být zjištěny, jsou stopy biologické, zejména stopy DNA. Výskyt těchto stop je opět předpokládán, neboť je více než důvodné se domnívat, že pachatelé musí s předloženým dokumentem manipulovat. Při manipulaci může na dokumentu zůstat stopa obsahující DNA informaci.

Opět se jedná o stopy latentní, které musí být zjištěny a odebrány za užití speciálních kriminalistických metod.

Mezi materiální stopy lze následně řadit taktéž stopy digitální. Ty vznikají v rámci elektronické komunikace mezi bankovní společnostmi a skupinou pachatelů. Tyto stopy jsou nejčastěji představovány formou IP adres. Dále mohou být digitální stopy představovány metadaty, která jsou v rámci ohledání zjištěna z pachatelem zaslanych fotografií. Takto zjištěná metadata mohou mít zásadní

význam pro další vyšetřování. Tato data mohou obsahovat GPS lokalizaci svého pořízení a typ zařízení, které fotografii vytvořilo.

Digitální stopy mohou také představovat informace o technologii výroby falzifikátů, které jsou uloženy v počítačích pachatelů.

Mezi další materiální stopy lze řadit zejména falešné osobní doklady. Je však nutno uvést, že bankovní společnost prakticky nikdy nedisponuje dokladem v originální podobě. Bankovní společnost má vždy pouze kopii osobního dokladu či dokladů, které jí byly pachatelem předloženy. Rozsah možných stop, získaných z takovéto kopie dokladu, je následně přímo úměrný kvalitě kopie každého jednotlivého dokladu. Na těchto kopiích můžeme zkoumat způsob provedení vyhotovení dokladu. Na základě tohoto zkoumání můžeme tipovat skupiny pachatelů, pro které je daný způsob vyhotovení typický.

Samotné zajištěné kopie osobních dokladů je třeba zajistit vždy. Takto zajištěné kopie mají velkou výpovědní hodnotu v následných fázích vyšetřování. Zejména poté, co jsou nalezeny přístroje, na kterých byl doklad vyhotoven.

4.2.3.2 Paměťové stopy

Další typickým druhem stop, které vznikají v rámci páchaní organizované úvěrové trestné činnosti, jsou stopy paměťové. Jedná se o stopy, které se ukládají zejména v paměti zástupců bankovních společností, kteří s pachatelem jednali.

Jedná se o stopy, které by měly být získány ihned v prvotní fázi vyšetřování, neboť hrozí jejich degradace. Kvalita paměťové stopy je dána dobou, v rámci které je od spáchání trestné činnosti získána. Schopnost zapamatovat si a následně zapamatované reprodukovat je u každého člověka individuální. V důsledku času je tato schopnost významně snížena.

Získáním těchto stop z paměti obchodního zástupce nám může pomoci s popisem osoby pachatele či pachatelů. Jejich získáním lze zjistit, jak se pachatelé při sjednávání úvěru chovali, zdali měli přízvuk, jak byli pachatelé oblečeni a jestli měli na svém těle nějakou viditelnou markantu třeba v podobě tetování.

Paměťová stopa následně může taktéž obsahovat informace, jestli pachatelé byli na místo doprovázeni jinou osobou a jak se na místo samotné dostali.

Nicméně paměťové stopy mohou být taktéž obsaženy v paměti osob, které s organizovanou zločineckou skupinou spolupracovaly. Jedná se o informace k rozsahu činnosti organizované zločinecké skupiny, její hierarchii a členům. Taktéž se jedná o informace vedoucí k místu výroby padělků a uschování finančních částek.

4.3 Typické vyšetřovací situace

Pro organizovanou úvěrovou trestnou činnost je typické získání velkých finančních částek. Tyto finanční částky jsou nejčastěji získávány na základě padělaných osobních dokladů, popřípadě na základě fiktivně vytvořených obchodních smluv. V současné době se stále častěji setkáváme se situacemi, kdy je páchána organizovaná úvěrová trestná činnost na úseku podvodného investování do kryptoměn. Při vyšetřování organizované úvěrové trestné činnosti se lze setkat s níže uvedenými situacemi, které jsou právě pro organizovanou úvěrovou trestnou činnost typické.

4.3.1 Úvěr byl sjednán na falešně vytvořený osobní doklad neexistující osoby a následně došlo k vyplacení úvěru ve prospěch bankovního účtu existující osoby¹⁸

Jedná se o situaci typickou převážně pro běžné pachatele úvěrové trestné činnosti. Nicméně v ojedinělých případech může vykazovat znaky organizované kriminality, které jsou popsány následně. Tato situace se již vyznačuje větší mírou odbornosti protiprávního jednání. K získání úvěrů jsou užívány velice kvalitní padělky osobních dokladů. Pachatel k jejich vyhotovení užívá odborné výpočetní programy a speciální zařízení. Takto vytvořené doklady jsou následně prakticky k nerozeznání od osobních dokladů pravých.

V rámci vyšetřování se bude potřeba zaměřit na získání úvěrové smlouvy a dalších materiálů, které byly pachatelem předloženy. Tyto materiály bude třeba zajistit v originální podobě z důvodu, že mohou být nosičem stop, zejména stop

¹⁸ Policie České republiky: *Spisový materiál č. j.: KRPA-10808/TČ-2020-001276*

daktyloskopických a DNA stop, které mají pro další vyšetřování velkou informační hodnotu. V rámci prvotních úkonů bude třeba zajistit kopie předložených osobních dokladů a provést výslechy osob, které za bankovní společnost s osobou pachatele jednaly. Bude vhodné zjistit existenci kamerových záznamů, na kterých by mohl být pachatel zachycen. Tyto kamerové záznamy bude případně nutné zajistit.

V rámci následné etapy vyšetřování bude potřeba provést znalecká zkoumání zajištěných materiálů za účelem zjištění latentních stop.

Dále bude nutno provést šetření k osobám disponentů bankovního účtu, v jehož prospěch byly finance převedeny. Tímto šetřením mohou být zjištěné dvě situace:

1) Z výpisu transakcí nebyl zjištěn žádný další úvěr

V takovémto případě pokračuje vyšetřování standardní formou. Jsou zjištěny osoby disponentů a je zmapován tok finančních částek a jejich následné užití.

Po získání dostatečné důkazní situace bude pachateli sděleno obvinění ze spáchání trestné činu. Následně bude pachatel vyslechnut.

2) Z výpisu transakcí bylo zjištěno čerpání dalších úvěrových produktů

Jedná se o situaci, která je již typická pro organizovaný zločin. Z bankovních výpisů je zjištěno dlouhodobé páchaní úvěrové trestné činnosti. Touto činností jsou získávány velké finanční prostředky. Tyto finanční prostředky jsou následně cíleně a organizovaně přeposílány ve prospěch bankovních účtů, které jsou pachateli zřízeny na nacionálně neexistujících osob. Takto jsou finanční prostředky převáděny ve prospěch několika koncových, tzv. „sběrných“ bankovních účtů. Z těchto bankovních účtů jsou poté převáděny ve prospěch bankovních účtů nacházejících se v zahraničí.

V situaci pokračujícího čerpání bankovních produktů musí být detailně rozpracován každý jednotlivý úvěr. Opět bude třeba zajistit originály materiálů a úvěrových smluv a tyto originály následně podrobit zkoumání za účelem zjištění výskytu kriminalistických stop. Takto zjištěné stopy, zejména daktyloskopické, bude následně nutno porovnat s patřičnou databází. Je více

než důvodné se domnívat, že na úvěrové trestné činnosti v takovémto rozsahu se budou podílet osoby již v minulosti trestané.

V rámci následného vyšetřování bude zejména nutno zvolit opatrného postupu tak, aby bylo možno proniknout do organizované zločinecké skupiny. V této skupině bude následně třeba zmapovat její organizační strukturu, detailně zjistit rozsah protiprávní činnosti a zamezit jejímu dalšímu páčání.

Pro tyto účely bude vhodné užívat patřičné operativně pátrací prostředky, jako jsou odposlechy osob, sledování osob a případné užití agenta.

4.3.2 Úvěr byl sjednán pro vysokou částku za účelem obchodu, na osobní doklady neexistující osoby či fiktivně vytvořené společnosti s následným vyplacením ve prospěch zahraničního bankovního účtu neexistující osoby¹⁹

Vyšetřovací situace typická pro organizovanou trestnou činnost. Situace se vyznačuje vysokou mírou odbornosti spáchaného protiprávního jednání. Pro protiprávní jednání jsou užívány vysoce kvalitní falešné osobní doklady, které byly vytvořeny za užití speciálních nástrojů a zařízení. Jedná se o doklady natolik kvalitní, že již obsahují některé jistící prvky. Běžným pozorováním je prakticky nelze rozeznat od dokladu pravého.

Tato vyšetřovací situace se dále vyznačuje doložením účelně vytvořených obchodních smluv k neexistujícím obchodním transakcím, pro které je úvěrový rámec žádán. Typicky jsou pachatelé žádány a následně čerpány vysoké finanční částky.

Na spáchání trestné činnosti se podílí více osob. Jedná se o osoby, které se nachází mimo bankovní společnost, tedy členy organizované zločinecké

¹⁹ IDNES.CZ. *Falešní obchodníci s ocelí obrali české banky a pojišťovnu o 1,4 miliardy*. In: iDnes.cz[online]. Praha: Mafra, 2021, 8. března 2021 13:18 [cit. 08. 03. 2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/gang-kriminalistika-podvod-kradez-banka-pojistovna.A210308_061215_domaci_rapc

skupiny. Dále se jedná o osoby, které se nachází uvnitř bankovní organizace na místě takovém, z kterého jsou schopny zamaskovat protiprávní stránku celého jednání a následně schválit vyplacení samotného úvěrového rámce. Může se jednat o osoby, které byly na dané místo organizovaným zločinem dosazeny. Případně se jedná o osoby, které s organizovaným zločinem, ať již dobrovolně či nedobrovolně, spolupracují.

V rámci vyšetřování bude opět nutné provést kompletní zajištění veškerých materiálů, které byly pachateli dodány. Tyto materiály bude třeba zajistit v originální podobě tak, aby z nich bylo možno získat dalších stop.

Vzhledem k velkému objemu neoprávněně získaných finančních částek bude třeba provést jejich kompletní trasování. Je předpoklad, že transakce byly ihned vyvedeny do zahraničí. Pro tyto účely bude nutno, v rámci vyšetřování, uplatnit mezinárodní policejní spolupráci.

Ve věci bude třeba provést kompletní šetření k osobám, které se v rámci bankovní společnosti podílely na schvalovacím procesu a následném vyplacení úvěrového rámce. Je předpoklad, že takto prověřované osoby budou mít spojení na organizovanou zločineckou skupinu, tedy se bude jednat o spolupachatele. Proto je nutno, minimálně na počátku vyšetřování, vůči těmto osobám volit vhodné vyšetřovací postupy.

Další fáze vyšetřování bude směřovat směrem k obchodním společnostem, jejichž jménem bylo o úvěry žádáno. Taktéž bude nutno prověřit samotnou pravost a legálnost obchodu, pro který byl úvěr získán. V naprosté většině případů se bude opět jednat o společnosti, které se nacházejí v zahraničí. Informace k těmto společnostem bude nutno získat cestou mezinárodní policejní spolupráce.

Po prvotním rozpracování bude třeba zvolit vhodné vyšetřovací postupy, zejména užití operativně pátracích prostředků, ve formě odposlechů a sledování osob. To bude mít zejména v počátku vyšetřování mimořádnou výpovědní hodnotu. Cílem užití operativně pátracích prostředků bude faktické prokázání, že se ve věci jedná o cílenou a systematickou organizovanou trestnou činnost

konkrétní skupiny. Následně bude nutno zmapovat hierarchii této skupiny a zjistit konkrétní rozsah trestné činnosti, která je touto skupinou páchána.

4.3.3 Úvěr byl sjednán na základě podvodné obchodní činnosti²⁰

V současné době se jedná o jednu z nejběžnějších vyšetřovacích situací organizované úvěrové trestné činnosti. Pachatelé cíleně zakládají společnosti, v rámci kterých následně nabízí poskytnutí nebankovních úvěrů. Za účelem získání úvěru jim následně poškození poskytnou své osobní doklady a další nezbytné materiály. Nejčastěji se jedná o pracovní smlouvy a výplatní pásky. Pachatelé si takto získané doklady naskenují do svých počítačů. Poté doklady vrátí zpět poškozeným s tvrzením, že jim úvěr nebyl schválen.

Pachatelé poté získané doklady cíleně pozměňují. Na dokladech mění fotografie a osobní údaje osob. V některých případech však údaje ani nemění. Na tyto doklady následně získávají úvěry a zakládají bankovní účty.

V rámci prvotní fáze vyšetřování bude třeba opět obstarat veškerou úvěrovou dokumentaci v originální podobě. Obdobně bude třeba získat veškeré dokumenty, které byly pachatelem poskytnuty. Takto poskytnuté materiály bude následně nutno podrobit kriminalistickým expertizám za účelem zjištění kriminalistických stop.

Mezi prvotní úkony bude patřit výslech zástupců bankovních společností, kteří s pachatelem jednali. Mezi tyto úkony bude taktéž patřit zajištění kamerových záznamů z doby sjednání úvěru.

V rámci další etapy vyšetřování bude třeba provést ztotožnění osob, na jejichž pozměněné či originální doklady byly úvěry sjednány. Tyto osoby bude třeba vyslechnout zejména ke skutečnosti, komu a v jaké podobě své doklady poskytly.

Dále bude třeba zjistit informace k založeným bankovním účtům a provést trasování neoprávněně získaných finančních částek. Provedeným trasováním financí bude zejména zjištěn jejich častý převod. Finance budou převáděny

²⁰ Policie České republiky: *Spisový materiál č. j.: KRPA-69165/TC-2021-001276*

ve prospěch desítek bankovních účtů. V rámci každého převodu bude zjištěno zvýšení objemu převáděné částky. Tyto částky budou následně převedeny ve prospěch koncového bankovního účtu. Z tohoto bankovního účtu budou finance vyvedeny do zahraničí. Další informace k financím bude možno získat pouze cestou mezinárodní policejní spolupráce.

Dále bude třeba provést zjištění přístupových logů ve formě IP adres k neoprávněně založeným bankovním účtům. K těmto IP adresám bude nutno zjistit totožnost jejich uživatelů. Pro tyto účely bude třeba zajistit příkaz soudce.

V další fázi vyšetřování budou mít velkou výpovědní hodnotu operativně pátrací prostředky, zejména v podobě odposlechů a sledování osob.

Odposlechy telefonních zařízení budou uplatněny vůči telefonním číslům, která byla užita jako kontaktní pro neoprávněně zřízené bankovní účty. Sledování osob bude směřovat vůči osobám, které byly zjištěny na základě vyhodnocení kamerových záznamů.

Cílem užití operativně pátracích prostředků bude faktické prokázání, že se ve věci jedná o cílenou a systematickou organizovanou trestnou činnost konkrétní skupiny. Následně bude nutno zmapovat hierarchii této skupiny a zjistit konkrétní rozsah trestné činnosti, která je touto skupinou páchána.

4.3.4 Úvěr byl sjednán za účelem falešné investice²¹

V současné době se jedná o nejběžnější vyšetřovací situaci organizované úvěrové trestné činnosti. Pachatelé na základě uniklých dat cíleně oslovují osoby, které v minulosti provedly investice do kryptoměn. V těchto osobách vzbudí vidinu snadného zisku. Poté je přimějí k tomu, aby jim zpřístupnily jejich počítače a internetová bankovníctví. V takto zpřístupněných systémech následně bez vědomí majitelů bankovních účtů sjednávají a uzavírají úvěrové smlouvy pro velké finanční částky. Finance získané z úvěrů poté přeposílají ve prospěch bankovních účtů, nad kterými již v minulosti převzali kontrolu. Převody jsou

²¹ Policie České republiky: Spisový materiál č. j.: KRPA-8702/TČ-2022-001276

prováděny velice organizovaně a cíleně. Konečný převod financí je uskutečněn ve prospěch zahraničních bankovních účtů kryptoměnových burz.

V takovéto situaci bude prvotním úkolem policistů provést kvalitní výslech poškozeného a dále provést ohledání jeho počítače. K ohledání počítače je třeba přizvat specialisty. Dále bude potřeba zjistit telefonní čísla a e-mailové adresy, z kterých pachatelé komunikovali.

V rámci následné etapy vyšetřování bude třeba zjistit uživatele IP adres, z kterých bylo pachateli přistupováno do počítače poškozeného. Obdobně bude třeba zjistit uživatele IP adres, z kterých bylo přistupováno do e-mailových adres, z nichž byla pachatelem vedena komunikace. K zjištění uživatelů IP adres bude nutno zajistit příkaz soudce.

Poté bude třeba provést trasování neoprávněně získaných finančních částek. V naprosté většině případů bude zjištěno, že finance jsou přeposílány ve prospěch bankovních účtů existujících osob. Jedná se však o účty, nad kterými již pachatelé v minulosti převzali kontrolu. Samotné převody jsou pachateli činěny velice organizovaně. Finance jsou přeposílány ve prospěch stovek bankovních účtů. V rámci převodů jsou finance rozdělovány do menších finančních převodů a propojovány s legálními financemi, které má poškozený na svém bankovním účtu uložené. Pachatelé tímto svým jednáním fakticky zamezují řádnému trasování finančních částek. Následně jsou finance převáděny ve prospěch bankovních účtů zahraničních směnárů s kryptoměnou, kde jsou směňovány za virtuální měnu.

Vyšetřování poté bude směřovat vůči jednotlivým virtuálním směnárnám. Do tohoto procesu vyšetřování bude již třeba přizvat organizaci Europol. Tato organizace zajišťuje jednotný postup policejních orgánů při získávání informací z internetových obchodů s kryptoměnou.

Tato vyšetřovací situace se vyznačuje značným mezinárodním přesahem protiprávního jednání. Z tohoto důvodu se při vyšetřování bude užívat mezinárodní policejní spolupráce.

4.4 Zvláštnosti předmětu vyšetřování

V průběhu vyšetřování organizované úvěrové trestné činnosti je třeba věnovat pozornost těmto skutečnostem:

- 1) Zda se jedná o úvěrový podvod,
- 2) Jaká byla celkem způsobena škoda,
- 3) Komu byla škoda způsobena,
- 4) Jaké doklady a materiály byly k protiprávní činnosti užity,
- 5) Kde a kým byly tyto doklady a materiály vyrobeny či opatřeny,
- 6) Zda se na spáchání úvěrového podvodu podílelo více osob,
- 7) Jak konkrétně se tyto osoby na spáchání protiprávního jednání podílely,
- 8) Zda se osoby podílely úmyslně,
- 9) Zda se jedná o dlouhodobou protiprávní činnost,
- 10) Zda jsou osoby systematicky a cíleně řízeny,
- 11) Zda se jedná o protiprávní činnost, kterou jsou generovány vysoké zisky,
- 12) K čemu jsou tyto zisky následně užívány.

4.5 Podněty k vyšetřování

Ve všeobecné praxi jsou fakticky dány tři možnosti, kdy příslušný útvar policie zahájí vyšetřování organizované trestné činnosti úvěrových podvodů:

- 1) Na základě oznámení od poškozeného subjektu,
- 2) Na základě oznámení učiněného finančním analytickým úřadem,
- 3) Na základě výsledků operativně pátrací činnosti policejních orgánů.

4.5.1 Oznámení o podezření ze spáchání úvěrového podvodu od poškozeného subjektu

V oblasti vyšetřování trestného činu úvěrového podvodu představují poškozené subjekty zpravidla bankovní společnosti, případně nebankovní společnosti poskytující úvěrové produkty.

Takto uvedené subjekty se na policejní orgány obracejí v případě, kdy po provedení svého interního šetření dojdou k závěru, že jimi prošetřovaný případ naplňuje znaky trestného činu úvěrového podvodu.

Poškozený subjekt se v naprosté většině případů na policejní orgán obrací s velkou časovou prodlevou, i několik měsíců poté, co byl z jejich strany podezřelý úvěr poskytnut. Takovéto jednání uvedeného subjektu je dáno tím, že pokud se mu podaří odhalit pokus úvěrového podvodu anebo již je takovýto čin dokonán, tak zprvu provádí své vlastní interní šetření.

Interní šetření poškozeného subjektu zpravidla provádí jeho zaměstnanci disponující odbornými znalostmi na úseku trestné činnosti úvěrových podvodů. Ojedinele si poškození najímají specializované společnosti.

Samotné interní šetření je prováděno za účelem prokázání podezření, že k trestné činnosti úvěrového podvodu mohlo dojít či došlo, dále za účelem obstarání potřebných materiálů, jako jsou úvěrové smlouvy, materiály poskytnuté žadatelem a podobně. Tyto materiály jsou pro další postup policejního orgánu nezbytné.

Trestní oznámení učiněná bankovní potažmo úvěrovou společností jsou spíše typická pro trestnou činnost běžných pachatelů úvěrové trestné činnosti. Tato oznámení obsahují pouze informace k danému konkrétnímu úvěru, aniž by bylo provedeno šetření k obdobným případům. Trasování neoprávněně získaných finančních částek není zpravidla provedeno.

4.5.2 Oznámení o podezření ze spáchání úvěrového podvodu od Finančního analytického úřadu

Finanční analytický úřad je samostatný správní úřad s celostátní působností, který plní funkci finanční a zpravodajské jednotky České republiky .²²

Finanční analytický úřad působí na území České republiky již od roku 1996. Jeho činnost je vymezena zákonem č. 253/2008 Sb.. Zajišťuje především tyto úkoly:

- 1) Šetření podezřelých obchodů hlášených povinnými osobami, ale i dalších podnětů,

²² Finanční analytický úřad: *Finanční analytický úřad* [online]. [cit. 07.02.2022]. Dostupné z: <https://www.financnianalytickyyurad.cz/>

2) Kontrolní činnost a právní agendu spojenou s přípravou předpisů v oblasti boje proti praní špinavých peněz, financování terorismu a mezinárodních sankcí a s vedením řízení o přestupcích a správních deliktech,

3) Spolupráci se zahraničím.²³

V rámci své kontrolní činnosti Finanční analytický úřad provádí analýzu podezřelých finančních transakcí uskutečněných na bankovních účtech a podezřelých obchodů. V případě, kdy je provedenou analýzou zjištěn vznik možného protiprávního jednání, tak je ze strany Finančního analytického úřadu podáno trestního oznámení.

Trestní oznámení může být Finančním analytickým úřadem podáno taktéž na základě podnětů fyzických a právnických osob.

Finanční analytický úřad v rámci své další činnosti kontroluje, zdali si povinné osoby plní řádně své povinnosti. Dále zajišťuje spolupráci se zahraničím.

Trestní oznámení učiněná Finančním analytickým úřadem jsou již spíše typická pro organizovanou trestnou činnost. Úřadem jsou zejména prověřována rozsáhlá podezřelá jednání, která jsou páchaná obdobným či totožným způsobem, případně taková jednání, při kterých je získáno větších finančních částek, které jsou následně cíleně přeposílány ve prospěch více bankovních účtů s častým převodem do zahraničí. Ze strany pracovníků úřadu jsou provedena šetření k jednotlivým podezřelým transakcím. Tato šetření jsou následně zpracována do celkově přehledného výstupu s uvedením přesného původu prověřovaných částek a jejich následného trasování.

²³ Ministerstvo financí České republiky: *Agenda bývalého Finančního analytického útvaru* [online]. [cit.07.02.2022]. Dostupnéz: <https://www.mfcr.cz/cs/archiv/agenda-financniho-analytickeho-utvaru/zakladni-informace>

4.5.3 Zahájení vyšetřování na základě výsledků operativně pátrací činnosti policie

Toto je pro organizovanou úvěrovou trestnou činnost nejtypičtější podnět. Policisté, kteří jsou zařazeni u Služby kriminální policie a vyšetřování, mohou získat signály a podněty, které nasvědčují tomu, že byla spáchána konkrétní činnost, nebo že je trestná činnost právě páchána.

Tyto podněty jsou získávány zejména ze zájmového prostředí či z případů, které jsou jednotlivými policejními orgány vyšetřovány.

Při prověřování mohou být zjištěny poznatky, které jsou pro účely této bakalářské práce příkladově podezřelé transakce na bankovních účtech, jejichž následným rozpracováním je prokázáno spáchání konkrétního trestného činu.

4.6 Typické počáteční úkony a jejich zvláštnosti

Konkrétní vyšetřovací úkony se liší od počáteční situace na počátku vyšetřování a charakteru trestného činu. Při vyšetřování organizované úvěrové trestné činnosti je třeba vycházet ze skutečnosti, že tato trestná činnost je pouze částí mnohem závažnější trestné činnosti, kterou organizované zločinecké skupiny páchají. Vzhledem k této skutečnosti je třeba volit vhodné počáteční úkony.

Vyšetřování organizované úvěrové trestné činnosti bude prováděno zpravidla tzv. rozpracováním trestné věci, zejména formou skrytého vyšetřování. Cílem tohoto vyšetřování bude získání materiálních stop.

Při provádění prvotních úkonů je třeba vždy postupovat v souladu se zákonem.

Za prvotní úkon lze vždy považovat zajištění originálů úvěrové dokumentace a dokumentů, které byly pachateli předloženy.

Zajištěné písemnosti se následně podrobí kriminalistickým expertizám za účelem zjištění latentních kriminalistických stop. Takto zjištěné stopy musí být porovnány v policejních databázích. Je předpoklad, že dojde k ztotožnění konkrétní osoby.

Stěžejním prvotním úkonem je zajištění informací k bankovním účtům, na které byly převáděny finanční částky. Na základě těchto informací bude provedeno trasování finančních částek.

Vůči těmto bankovním účtům je možno uplatnit institut sledování. Sledování probíhá prakticky v reálném čase. Policisté jsou ihned informováni o příchozích a odchozích transakcích. Také jsou informováni o výběrech financí. K výběrům jsou často dokládány fotografie z výdejního terminálu.

Další prvotní úkony by měly směřovat k zjištění osob, které se na spáchání protiprávní činnosti podílely. Za tímto účelem bude potřeba zjistit přístupové logy ve formě IP adres do zájmových bankovních účtů. K ztotožnění koncových uživatelů těchto IP adres bude potřeba zajistit příkaz soudce.

Osoby, které byly ztotožněny jako koncoví uživatelé IP adres, a osoby, které byly ztotožněny prostřednictvím kriminalistických expertíz, bude potřeba vhodně rozpracovat. Vůči těmto osobám bude zejména použito odposlechů jejich telefonních hovorů a sledování jejich pohybu. Obdobně bude postupováno vůči osobám, které byly ztotožněny na fotografiích z výběrů financí.

Tyto prvotní úkony by měly dát jasné informace o tom, zda trestný čin byl spáchán společným jednáním více osob.

Dále bude třeba provést šetření směrem k organizované zločinecké skupině. Toto šetření bude zejména směřovat k zjištění celkového rozsahu protiprávní činnosti takovéto skupiny.

Zejména bude potřeba zjistit hierarchii, která je v rámci zločinecké organizace utvořena. Dále bude nutno zjistit formu organizace, jednotlivé členy a zejména externí spolupracovníky zločinecké organizace. Za prvotní úkony lze taktéž považovat takovou činnost, na základě které bude proniknuto do vnitřních struktur zločinecké organizace.

Tyto informace budou získány zejména odposlechy a sledováním zájmových osob.

4.7 Vytyčování vyšetřovacích verzí a plánování vyšetřování

Vytyčování vyšetřovacích verzí a následné plánování vyšetřování bude při vyšetřování úvěrové trestné činnosti dáno zejména rozsahem informací zjištěných v počátku vyšetřování. Zejména se bude jednat o skutečnost, zdali je již od počátku dáno podezření, že se úvěrové trestné činnosti mohla dopustit organizovaná zločinecká skupina.

V případě, kdy je již v počátku vyšetřování dáno podezření, že se úvěrové trestné činnosti dopustila organizovaná zločinecká skupina, tak bude nutno rozšířit vytyčování vyšetřovacích verzí i vůči případné organizované zločinecké skupině.

Prvotně bude nutno vytyčit vyšetřovací verze k osobám pachatelů. Jedná se o verze směřující ke konkretizaci jednotlivých osob, které se na spáchání trestného činu podílely. Tyto osoby připravily podmínky pro spáchání trestné činnosti formou opatření vhodných padělaných dokladů a jiných materiálů.

Dále se jedná o osoby, které následně o samotný úvěr požádaly. Následně o osoby, které přispěly k úspěšnému vyplacení úvěru. Obsahem těchto vyšetřovacích verzí bude taktéž zjištění motivu a úmyslu trestný čin spáchat u každé jednotlivě zjištěné osoby.

Dále bude třeba vytyčit vyšetřovací verze vůči organizované zločinecké skupině. Jedná se o verze směřující k zjištění hierarchie a organizaci zločinecké skupiny, k zjištění jejích členů a jejich jednotlivých funkcí a rozsahu páchaní trestné činnosti.

Následně se budou vytyčovat vyšetřovací verze k zdroji falešných dokladů a jiných materiálů. Jedná se o verze, jejichž cílem je zjištění faktických zdrojů padělaných dokladů a samotného místa jejich vzniku. Při vytyčování těchto verzí je vhodné využívat poznatky o výskytu obdobně padělaných dokladů v rámci území.

V neposlední řadě budou vytyčovány vyšetřovací verze k užití neoprávněně získaných finančních prostředků. Jde zejména o verze směřující ke zjištění, kde a k čemu byly následně neoprávněně získané finanční prostředky užity.

4.8 Zvláštnosti následných úkonů

4.8.1 Výslech obviněných

Výslech obviněného je jedním z nejzávažnějších vyšetřovacích úkonů. Jeho provedením můžou být od obviněného zjištěny nenahraditelné informace. Při páchání organizované úvěrové trestné činnosti sice vznikají poměrně značné materiální stopy, nicméně výpovědí obviněného lze zjistit další informace. Zejména informace vedoucí k zjištění místa, kde docházelo k vyrábění padělaných dokladů, či aktuálního místa uložených finančních částek.

Výsledky obviněných pachatelů běžné úvěrové trestné činnosti se zpravidla nevykazují žádnou konfliktní situací. Obvinění se zpravidla k trestné činnosti doznávají.

Nicméně výslech obviněných pachatelů organizované úvěrové trestné činnosti se již vyznačuje značně konfliktními situacemi. Obvinění odmítají vypovídat a uvádějí lživé informace. Tato skutečnost je dána vztahy, které si obvinění vybudovali v rámci organizované zločinecké skupiny, a obavou ze msty.

Při vyšetřování organizované úvěrové trestné činnosti je zpravidla více obviněných. Je důležité, aby se obviněným zamezil předchozí kontakt, čímž dojde alespoň k částečnému znemožnění domluvit se na výpovědích. Nicméně je důvodné se domnívat, že členové organizované zločinecké skupiny budou mít svou výpověď již předem dohodnutou.

Při výslechu obviněných z organizované úvěrové trestné činnosti je zejména účelné stanovit pořadí výslechů obviněných. Je vhodné vzít prvotně obviněné, kteří s organizovanou zločineckou skupinou spolupracovali nedobrovolně či pod nátlakem. Výslechem těchto osob mohou být zjištěné cenné informace, které mohou být užity při výslechu dalších obviněných.

4.8.2 Výslech svědků

Z hlediska organizované úvěrové trestné činnosti lze za svědky považovat zejména zástupce jednotlivých bankovních společností. Výslech těchto osob zpravidla nečiní žádný problém. Je však důležité, aby výslech byl proveden v co nejkratším čase od spáchání jednání.

Za samotné svědky je taktéž možno považovat osoby, které se prvotně na činnosti organizované zločinecké skupiny podílely, kdy však následně od činnosti skupiny dobrovolně upustily a o všech skutečnostech související s činností organizované zločinecké skupiny učinily oznámení orgánům činným v trestním řízení.

Výslechem těchto svědků mohou být získány hodnotné informace, které jsou zejména pro další dokazování nezbytné. Těmto osobám mohou být známa místa výroby falešných dokladů, jména členů organizované zločinecké skupiny a rozsah činnosti této skupiny. Samotný výslech je však problémový. Osoby mají často strach vypovídat. Tato skutečnost je motivována jednak obavou ze msty členů zločinecké skupiny, jednak obavami z vlastní trestní odpovědnosti za skutky, které osoby spáchaly ve prospěch zločinecké skupiny.

Je vhodné výslechy zaznamenávat na záznamové zařízení.

4.8.3 Prohlídky

Prohlídkou se rozumí prohlídka obydlí či jiného prostoru. Při vyšetřování úvěrové trestné činnosti se prohlídky provádí zejména v případě, kdy je důvodné podezření, že se v určitých objektech nachází:

- 1) Zařízení určená k výrobě falešných dokladů,
- 2) Falešné doklady či jiné materiály,
- 3) Finanční hotovost.

Při provádění prohlídek je třeba věnovat pozornost nejen samotnému zařízení sloužícímu k výrobě padělaných dokladů či jiných materiálů. Taktéž je nutno si všimnout případného výskytu nepovedených padělků, barev a speciálních papírů.

V případě, že je prohlídkou zjištěno zájmové zařízení, je vhodné provést ohledání tohoto zařízení ihned v místě jeho zjištění.

Po ukončení prohlídky je vhodné ihned provést výslech obviněných.

4.8.4 Expertizy

Z hlediska úvěrové trestné činnosti se jedná zejména o expertizy daktyloskopické a expertizy informací DNA. Těmto expertizám se podrobují zejména smlouvy a jiné materiály, které pachatelé dodali bankovním společnostem.

Jako další expertizu lze uvést expertizu fonoskopie. Této expertize jsou podrobovány zejména záznamy z telefonních hovorů uskutečněných mezi pachatelem a bankovní společností. Expertiza je provedena oproti srovnávacímu hlasu pachatele.

Obdobně jsou zkoumány hlasové záznamy vyslychaných osob, které jsou následně porovnávány s hlasy členů organizované zločinecké skupiny, které byly zajištěny prostřednictvím odposlechů.

Zajištěné doklady a obsah elektronických medií je možno podrobit dalším expertizám.

Výsledky expertizních činností jsou při vyšetřování úvěrové trestné činnosti důležitými prameny informací.

4.8.5 Zajištění výnosů z trestné činnosti

Zajištění výnosů z trestné činnosti z hlediska organizované úvěrové trestné činnosti spočívá především v zajištění financí pocházejících z neoprávněně získaných úvěrových produktů.

Pachateli je často vyvíjena snaha směřující k zakrytí užití výnosů z trestné činnosti. Nejčastěji jde o:

- 1) Cílené ovládnutí společností, do kterých jsou následně finance vkládány.
- 2) Užití financí pro další trestnou činnost.
- 3) Převod financí či majetku na jiné rodinné příslušníky.

4.9 Spolupráce s veřejností a kriminalistická prevence

Ačkoliv je samotný organizovaný zločin pro společnost velké téma a společnost spolupracuje při vyšetřování jednotlivých, zejména násilných forem

organizovaného zločinu, tak organizovaná úvěrová trestná činnost není veřejností brána jako přímo hrozba pro její fungování.

Tato skutečnost je dána zejména tím, že organizovaná úvěrová trestná činnost zpravidla přímo neohrožuje společnost jako takovou. Společnostní je často tato trestná činnost bagatelizována. Společnost je tedy vůči této trestné činnosti minimálně kriminalisticky citlivá, čímž je dána nízká spolupráce veřejnosti při vyšetřování a potírání právě této trestné činnosti.

Je tedy důležité, aby společnost byla seznámena s aktuálním rozmachem a rozsahem organizované úvěrové trestné činnosti jako formy organizované kriminality významně poškozující ekonomickou a hospodářskou situaci v rámci území.

Je nutné, aby zejména kontrolní orgány bankovních společností zvýšily požadavky na bezpečnostní prověrky vůči zaměstnancům, kteří jsou schopni rozhodovat o vyplacení úvěrových produktů. Samotnému preventivnímu působení taktéž jistě přispěje seznámení kontrolních orgánů bankovních společností a veřejnosti s aktuálními formami a dopady organizované úvěrové trestné činnosti.

K tomuto zejména dopomůže zveřejňování vyřešených případů ve veřejných sdělovacích prostředcích s uvedením totožností pachatelů a sdělením hodnot, které byly odhalením této trestné činnosti zachráněny.

Závěr

Cílem této bakalářské práce je zpracování metodiky vyšetřování vybrané formy organizované kriminality, konkrétně organizované kriminality na úseku úvěrové trestné činnosti. Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí, a to na část teoretickou a na část praktickou.

Na začátku teoretické části jsem, na základě dostupných všeobecných definic, definoval pojem organizovaného zločinu. Poté jsem se v teoretické části zaměřil na popsání jeho vývoje od 90. let minulého století až do současné doby. V závěru teoretické části jsem popsal základní právní a neprávní předpisy, které jsou při potírání právě organizované trestné činnosti na našem území užívány. Cílem teoretické části této bakalářské práce bylo seznámit s pojmem organizovaného zločinu, jeho základními formami a vývojem do současné podoby, včetně seznámení s právními a neprávními předpisy, které jsou při potírání organizované trestné činnosti užívány.

V praktické části byla zprvu popsána organizovaná trestná činnost z kriminalistického hlediska. Následně došlo k zúžení tématu vůči konkrétní formě organizované trestné činnosti, a to konkrétně vůči organizované trestné činnosti na úseku úvěrových podvodů. Praktická část se dále zabývá metodikou vyšetřování organizované úvěrové trestné činnosti. V popisu metodiky vyšetřování úvěrové trestné činnosti je vymezena základní kriminalistická charakteristika s uvedením typických vyšetřovacích situací, podnětů a základních vyšetřovacích úkonů a prvků, které jsou právě při vyšetřování tohoto druhu organizované kriminality užívány.

Mohu konstatovat, že zpracovaná metodika vyšetřování organizované úvěrové trestné činnosti obsahuje pouze základní informace, které jsou právě pro vyšetřování této trestné činnosti typické. Je nutno uvést, že samotná organizovaná kriminalita je takový druh kriminality, který se neustále vyvíjí, a proto zpracovanou metodiku není možno brát jako přesný výčet postupů a situací, ale je na ni nutno pohlížet jako na obecně ucelený celek doporučení, kterých je možno při vyšetřování právě organizované úvěrové trestné činnosti použít.

Tato metodika vyšetřování má užitnou hodnotu zejména pro policisty, kteří se právě vyšetřováním úvěrové trestné činnosti, ať již v její obecné či organizované podobě, zabývají. Text obsahuje základní východiska, jejichž další rozpracování by mohlo přispět ke zkvalitnění práce kriminalistů podílejících se na potírání tohoto druhu trestné činnosti.

Seznam použité literatury

Monografie

CEJP, Martin. *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-105-9.

CHMELÍK, Jan, HÁJEK Pavel a NEČAS Stanislav. *Úvod do hospodářské kriminality*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86898-13-x.

KONRÁD, Zdeněk et al. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4

KOTLÁN, Pavel. *Ekonomická kriminalita očima policejního orgánu*. Praha: Leges, 2021. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-488-6

NĚMEC, Miroslav. *Organizovaný zločin: aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní*. Praha: Naše vojsko, 1995. ISBN 80-206-0472-3

SCHEINOST, Miroslav et al. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2019*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2020. ISBN 978-80-7338-187-5.

SCHEINOST, Miroslav. *Konvence OSN a další dokumenty k organizovanému zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. Prameny (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-86008-91-6.

STRAUS, Jiří. *Kriminalistická metodika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-124-3.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

Zákonná úprava

Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník v posledním znění*

Zákon č. 141/1961 Sb., *trestní řád v posledním znění*

Zákon č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti v posledním znění

Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osobu v souvislosti s trestním řízením v posledním znění

Webové portály a internetové publikace

Finanční analytický úřad: *Finanční analytický úřad* [online]. [cit. 07.02.2022]. Dostupné z: <https://www.financnianalytickyyurad.cz/>

IDNES.CZ. *Falešní obchodníci s ocelí obrali české banky a pojišťovnu o 1,4 miliardy*. In: iDnes.cz[online]. Praha: Mafra, 2021, 8. března 2021 13:18 [cit. 08. 03. 2022]. Dostupné z https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/gang-kriminalistika-podvod-kradez-banka-pojistovna.A210308_061215_domaci_rapc

Ministerstvo financí České republiky: *Agenda bývalého Finančního analytického útvaru* [online].[cit.07.02.2022].Dostupnéz: <https://www.mfcr.cz/cs/archiv/agenda-financniho-analytickeho-utvaru/zakladni-informace>

Ministerstvo vnitra České republiky: *Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023* [online].[cit. 12.02.2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

Policie České republiky: *Co je organizovaný zločin* [online]. [cit. 07.02.2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/co-je-organizovany-zlocin.aspx>

Neveřejné zdroje

Policejní prezidium České republiky: *Neveřejné statistiky organizované kriminality*

Policie České republiky: *Spisový materiál č. j.: KRPA-353958/TČ-2019-001276*

Policie České republiky: *Spisový materiál č. j.: KRPA-10808/TČ-2020-001276*

Policie České republiky: *Spisový materiál č. j.: KRPA-69165/TČ-2021-001276*

Policie České republiky: *Spisový materiál č. j.: KRPA-8702/TČ-2022-001276*

Seznam použitých obrázků

Obrázek č. 1 – Stadia trestního řízení	17
Obrázek č. 2 – Vyšetřování z hlediska kriminalistiky.....	18

Seznam použitých grafů

Graf č. 1 - Nejčastější formy organizované kriminality za období 2019 - 2021	14
Graf č. 2 - Zisky organizované úvěrové trestné činnosti za období 2020 – 2021	24

Seznam použitých zkratk

Sb. – Sbírky

Tzv. – takzvaně

Zákon č. – Zákon číslo